

Rapport

Jämställda pensioner

Baserad på en undersökning gjord av Kantar/Sifo 2021

Jämställd pension?

Sammanfattning

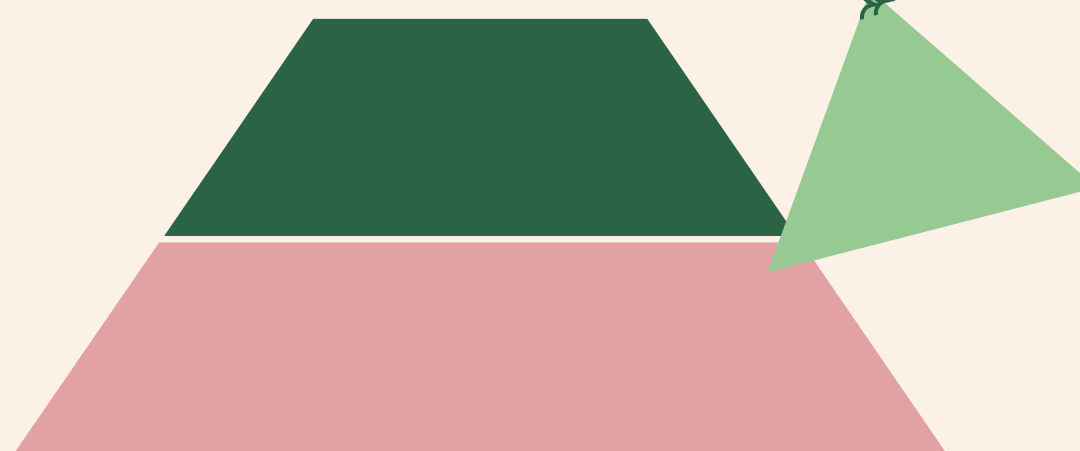
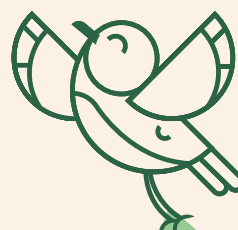
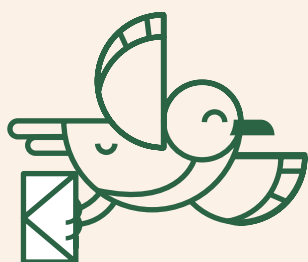
Det råder en generell uppfattning om att pensionerna inte är jämställda. Detta trots att det sedan lång tid tillbaka är känt att pensionsregelverken är jämställda. Reglerna och villkoren för pensionssystemet gör ingen skillnad på kön, trots det ser vi skillnader på pensionsnivåerna mellan män och kvinnor. Eftersom pensionen i dagens system baseras på livsinkomstprincipen är det inkomsterna och valen genom livet som blir avgörande för pensionens storlek. KPA Pension har undersökt hur kvinnor och män ser på pensionen, vilka uppfattningar som finns och hur medveten man är om vilka val som påverkar pensionen. Vi har även undersökt i vilken omfattning man låter valen påverkas av effekterna de ger på pensionen och om uppfattningarna skiljer sig mellan kvinnor och män och mellan anställda inom kommun- och regionsektorn jämfört med övriga.

Rapporten har visat på ett ökat behov av kunskap om pensionssystemet. Det framgår att kunskap om pensionssystemet ökar medvetenheten kring vilka val som påverkar pensionen. Med kunskap minskar risken att man blir besviken eller missnöjd med den pension man i slutändan får. Rapporten visar även att många inte känner till de möjligheter som finns för att påverka pensionen. Den nuvarande situationen väger ofta tyngre än eventuella konsekvenser på den framtida ekonomin som pensionär. En högre kunskap om pensionssystemet och vilka aktiva val som påverkar den framtida pensionen sammanfaller ofta med upplevelsen av att leva ett jämställt liv.

Slutligen visar rapporten på ett högt förtroende för aktörerna inom pensionssystemet.

Innehåll

	Sidan
Inledning	4
Tankar om pensionen	5
Betydelsefulla val.....	10
Kunskap om pensionssystemet	14
Livsval och jämställdhet	17
Pandemins påverkan.....	20
Kompensationssparande	22
Allmänheten söker information	25

Inledning

Det är ett faktum att kvinnor i många fall har lägre pension än män. Enligt Pensionsmyndigheten (mars 2021) uppgick kvinnors genomsnittliga pension i kronor till 70 procent av männens 2019. Jämförs istället kompensationsgraden, det vill säga storleken på pensionen uttryckt i procent av slutlön, är skillnaden mindre.

Den allmänna pensionen, liksom en majoritet av tjänstepensionerna, är könsneutrala. En kvinna respektive man som under livet har samma förvärvsmönster, samma livsinkomst, omfattas av samma tjänstepensionsavtal och som gjort samma placeringsval får lika stor pension. Det är alltså inte pensionssystemen i sig som bidrar till att kvinnor får lägre pension än män. Utifrån ett könsperspektiv är pensionssystemen jämställda.

Varför har då kvinnor lägre pension än män? Förklaringarna är flera. Många kvinno-dominerade yrken har lägre lön jämfört med mansdominerade yrken och kvinnor arbetar i större utsträckning deltid. Kvinnor har även större sjukfrånvaro, tar i större utsträckning föräldraledigt och är oftare hemma med sjuka barn än männen. Utöver detta finns det även oförklarade löneskillnader mellan könen. En ytterligare bidragande faktor är att i ett parförhållande är kvinnan ofta yngre än mannen hon lever med, men de går ändå ofta i pension samtidigt. Kvinnor är även mindre riskbenägna gällande placering av den valbara pensionen.

För att nå jämställda pensioner, definierat som att kvinnor som kollektivt ska få en pensionsnivå jämförbar med mäns, måste kvinnors förvärvsmönster och inkomster närma sig männens. Männen behöver å sin sida i större utsträckning ta ut föräldraledighet och vara hemma med sjuka barn. Kvinnor behöver också fortsätta arbeta tills de uppnår pensionsåldern även om maken eller sambon har gått i pension. Det kan även vara så att kvinnor behöver vara något mer riskbenägna gällande hur valbart pensionskapital placeras.

Tankar om pensionen

Tilltro till framtiden

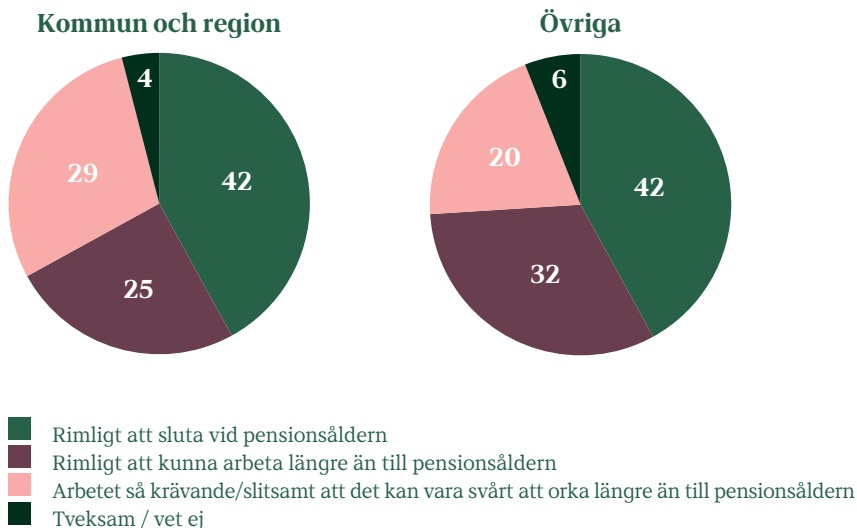
Tilltro till tiden som pensionär är betydligt mer positiv bland övriga än bland dem som arbetar inom kommun och region.

Jag tror att jag kommer att:			
	klara mig bra	klara min vardag, men inte mer	få svårt att klara min vardag
Kommun och region	36 % Män: 42 % Kvinnor: 33 %	41 % Män: 39 % Kvinnor: 42 %	12 % Män: 11 % Kvinnor: 13 %
Övriga	49 % Män: 51 % Kvinnor: 46 %	29 % Män: 29 % Kvinnor: 29 %	11 % Män: 11 % Kvinnor: 11 %

En optimistisk framtidstro kan vara mycket värt för det generella måendet, men var tionde person tror sig få det svårt att klara av sin vardag som pensionär. Upplevelsen av framtiden är inte samstämmig mellan kommun- och regionanställda och övriga. Hela 13 procentenheter fler tror att de kommer att klara sig bra i gruppen övriga jämfört med anställda i kommuner och regioner. Inom kommun och region är det dessutom större skillnader mellan könen jämfört med övriga. Värt att nämna är att det framkom skillnader vid en inkomstrelaterad uppdelning. Cirka 20 procent av dem med en lön under 28 000 kronor i månaden tror sig få det svårt att klara sin framtida ekonomi, medan det enbart var tre procent av de som har en lön över 45 000 kronor i månaden som känner likadant. Det är en skillnad på 17 procentenheter.

Anställda inom kommun- och regionsektorn anser i högre grad än övriga att det kommer att bli svårt att orka arbeta längre än till pensionsåldern. En senarelagd pensionering bidrar till en högre pension eftersom man har lön under en längre period och därmed fortsätter att tjäna in pension samt att pensionen ska betalas ut under en kortare tid.

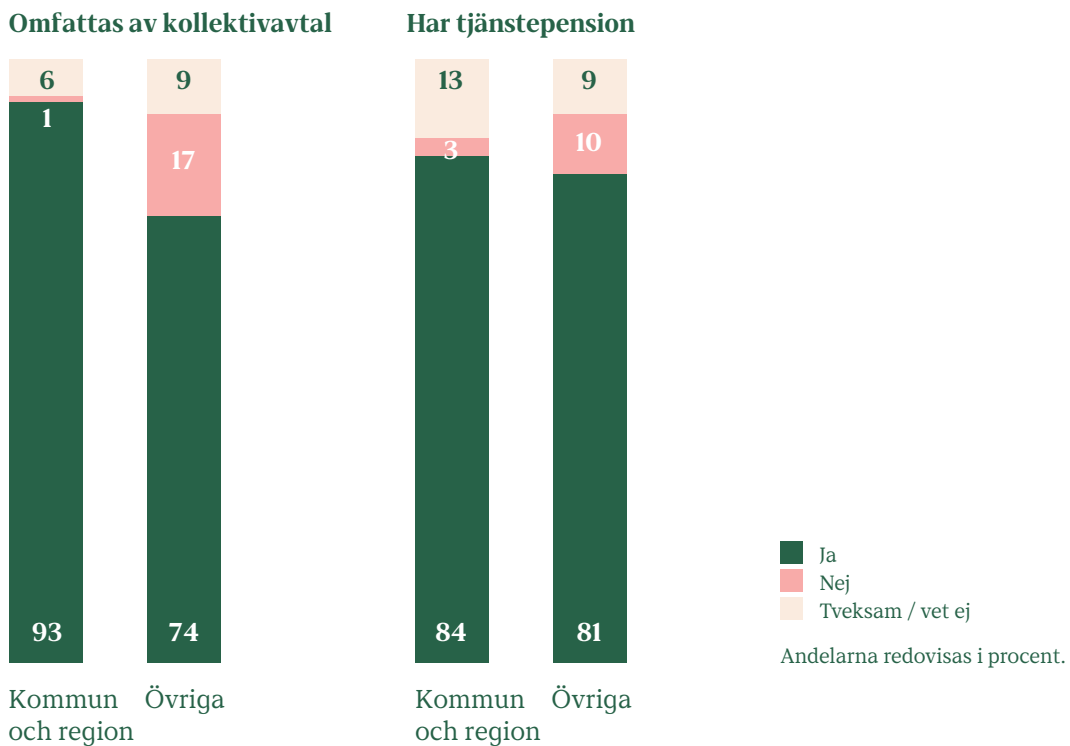
Ca 3 av 10 anställda inom kommun och region menar att det blir svårt att orka arbeta längre än till pensionsåldern – motsvarande bland övriga är en femtedel.
Hur länge är det rimligt för dig att arbeta i ditt yrke?

Andelarna redovisas i procent.

Hög kännedom om kollektivavtal

Andel som känner till om de omfattas av kollektivavtal respektive om de har tjänstepension.

Det är glädjande att undersökningen visar att anställda inom kommuner och regioner har en hög kännedom om att de omfattas av kollektivavtal. Hela 93 procent kände till att de omfattades av ett kollektivavtal och 84 procent uppgav att de visste att de via kollektivavtalet omfattas av ett tjänstepensionsavtal. Undersökningen visar dock att anställda som har en månadslön under 28 000 kronor i månaden i en mycket lägre utsträckning känner till om de har en tjänstepension jämfört med gruppen med en lön över 45 000 kronor i månaden. Skillnaden uppgår till 36 procentenheter (60 respektive 96 procent i respektive grupp känner till att de har tjänstepension).

Vi kan därför anta att kunskaperna om tjänstepensionssystemen hos anställda som inte vet om att de omfattas av ett tjänstepensionsavtal är lägre och därmed också kunskaperna om hur de själva kan påverka pensionen. Här finns det kunskapsluckor som tjänar på att täppas till. Ett första steg är att klargöra att man i de flesta fall omfattas av ett tjänstepensionssystem och nästa steg kan vara att förstå systemet i stort. Detta är ett viktigt uppdrag för arbetsgivare, fackliga organisationer samt branschföreträdare.

Är pensionssystemet jämställt?

Samtliga svaranden fick frågan om de upplever pensionssystemet som jämställt. Svaren visar att det är betydligt fler som upplever pensionssystemet som ojämnt än som jämställt. Svaren visar inte på varför man inte uppfattar systemet som jämställt, men det gavs möjlighet att lämna öppna svar och med egna ord beskriva och förtydliga sina svar.

Inom kommun och region upplever endast

7%

att pensionssystemet är jämställt
(14 procent av övriga)

Inom kommun och region upplever

48%

att pensionssystemet inte är jämställt
(37 procent av övriga)

”Du får pension efter hur mycket lön du haft. Dock är lönerna ojämställda, men det är en annan sak”.

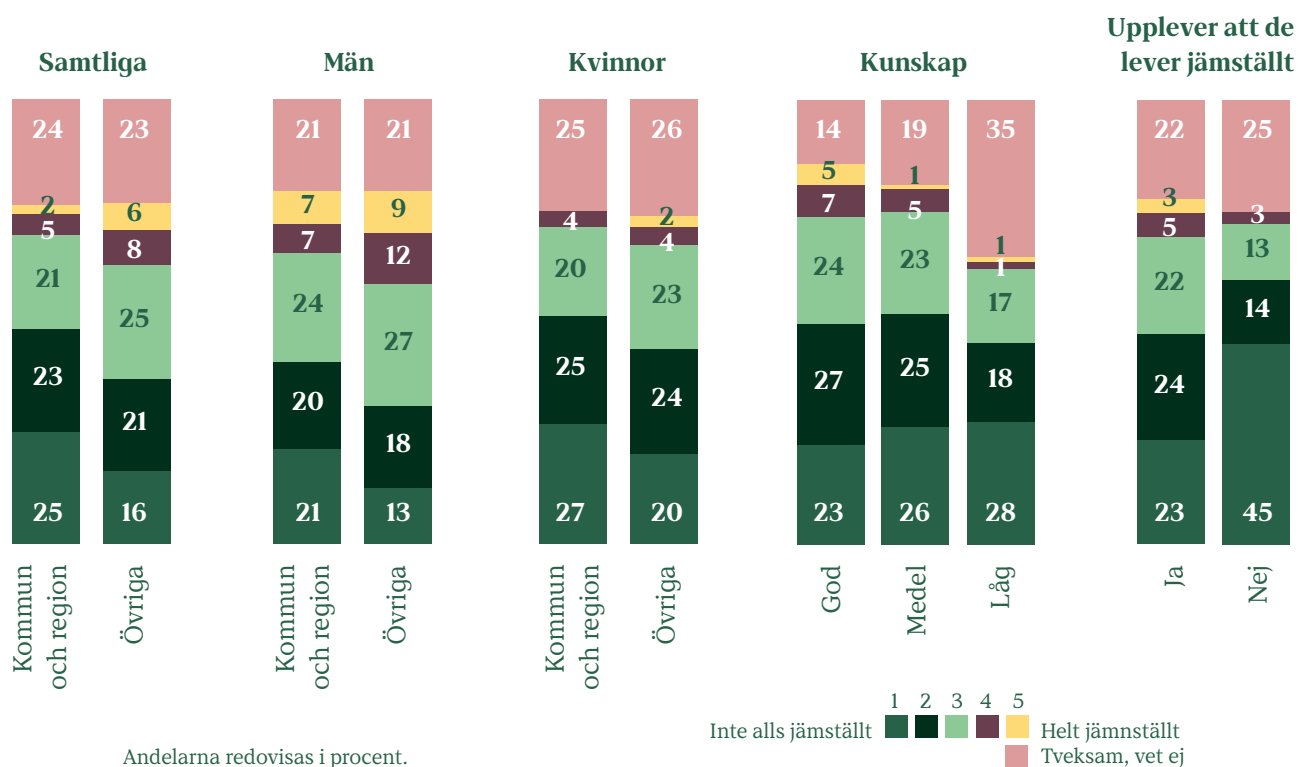
”För att alla inte har samma förutsättningar i livet”.

”Dina val påverkar pensionen lika men fler kvinnor gör val som påverkar pensionen negativt”.

De öppna svaren lyfter fram annat än regelverket som sådant. Som vi konstaterat tidigare är pensionssystemet könsneutralt, därför borde valen som påverkar intjänandet vara orsaken som leder till att pensionen upplevs ojämställd. Svaren i undersökningen indikerar att de anställda antingen inte håller med eller har svårt att skilja på själva pensionssystemet och pensionen som betalas ut. En naturlig följdfråga blir då om kunskap rörande pensions-systemet påverkar uppfattningen om systemets jämställdhet.

Upplevelsen av hur jämställt vårt pensionssystem är.

Okunskapen om pensionssystemets jämställdhet är stor, närmare en fjärdedel har ingen uppfattning eller ställer sig tveksam till att ta ställning i frågan. Intressant är att män upplever systemet som mer jämställt än kvinnor. De som uppger att de har en god kunskap om systemet har en tydligare uppfattning av systemets jämställdhet, men även där anser hälften att systemet inte är jämställt.

Betydelsefulla val

Vad påverkar pensionen?

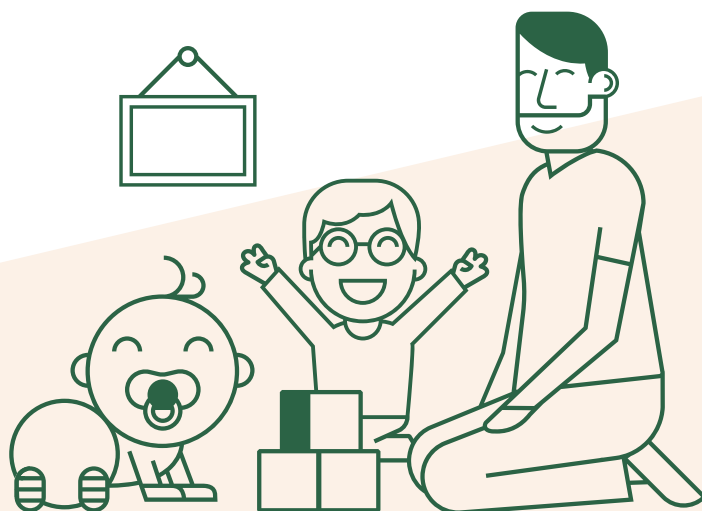
Det finns olika val i livet som påverkar pensionen, till exempel vilka anställningar man har, lönenivå, föräldraledighet, VAB med mera. En ökad medvetenhet kring vad som påverkar pensionen bidrar till mer medvetna val oavsett vilket beslut man kommer fram till. Nästan hälften av de kvinnor som känner till vad som påverkar pensionen tar hänsyn till det när de gör sina livsval medan motsvarande andel för män endast uppgår till cirka 40 procent.

Går det att påverka pensionen?

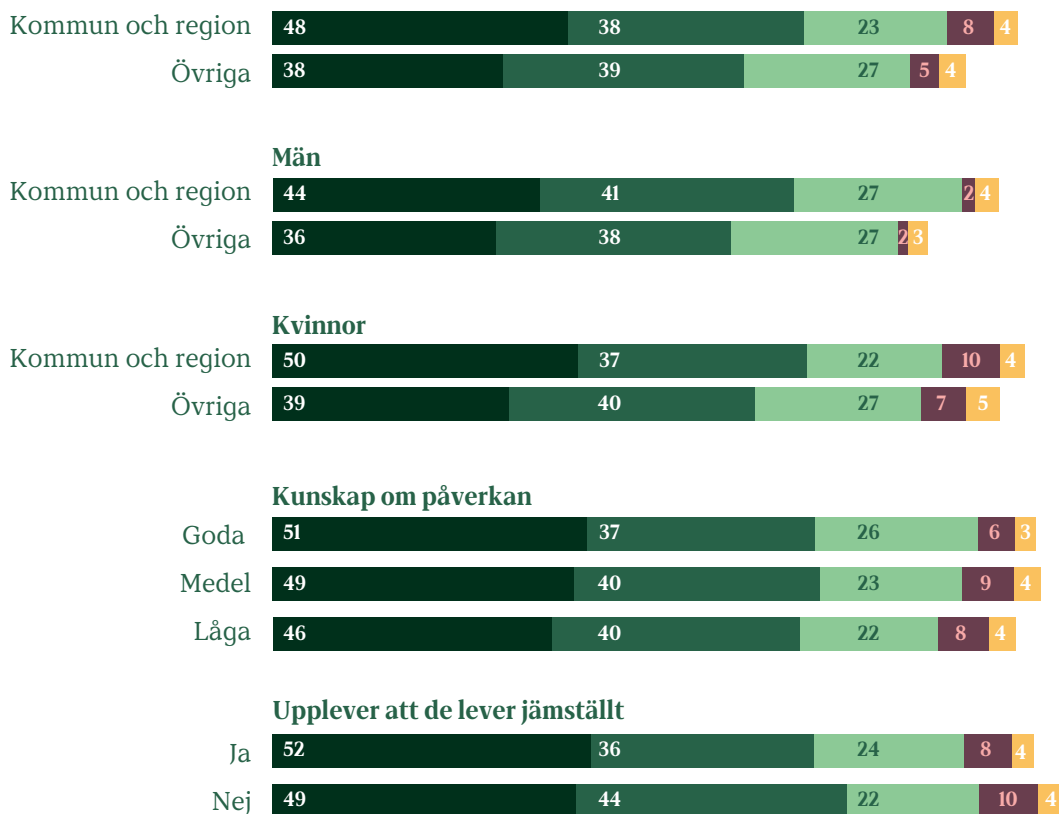
Trots att det var en större andel kvinnor än män som kände till vad som påverkar pensionen och som uppgav att de även har tagit hänsyn till detta när de har gjort sina livsval, så upplever kvinnorna i lägre utsträckning än männen att de kan påverka sin livsinkomst. Detta är särskilt tydligt bland äldre kvinnor inom kommun- och regionssektorn där 64 procent upplever att de kan påverka sin livsinkomst jämfört med 72 procent för män inom kategorin övriga. Åldern är också avgörande för upplevelsen av påverkansmöjligheter. De yngre, i ålderskategorin 20–30 år upplever i högre grad att de kan påverka sin livsinkomst. Den grupp som i lägst omfattning upplever att de kan påverka sin livsinkomst är främst kvinnor i 45–55 års åldern som är anställda inom kommun- och regionssektorn.

De främsta orsakerna till att man inte kan påverka sin livsinkomst uppgavs vara saker man inte själv kan påverka som till exempel sjukdom, men även okunskap om vad som påverkar pensionen. Andra orsaker som nämndes var svårigheten att påverka sin lön, att nuet inte går att påverka, behov av att ta hand om familj och barn och att det har varit svårt att komma in i arbetslivet.

En svarande gav en illustrativ förklaring till varför man inte aktivt påverkat sin livsinkomst och pensionen genom att berätta att "livet kom emellan". Beskrivningen är väldigt talande för många av de uppfattningar som speglades i svaren där nuet är avgörande i beslutsprocessen avseende livsinkomsten och inte den framtida pensionen.

Främsta orsakerna att göra livsval trots att de kan påverka pensionen negativt – man utgår ifrån nuet och/eller upplever inte att det finns alternativ.

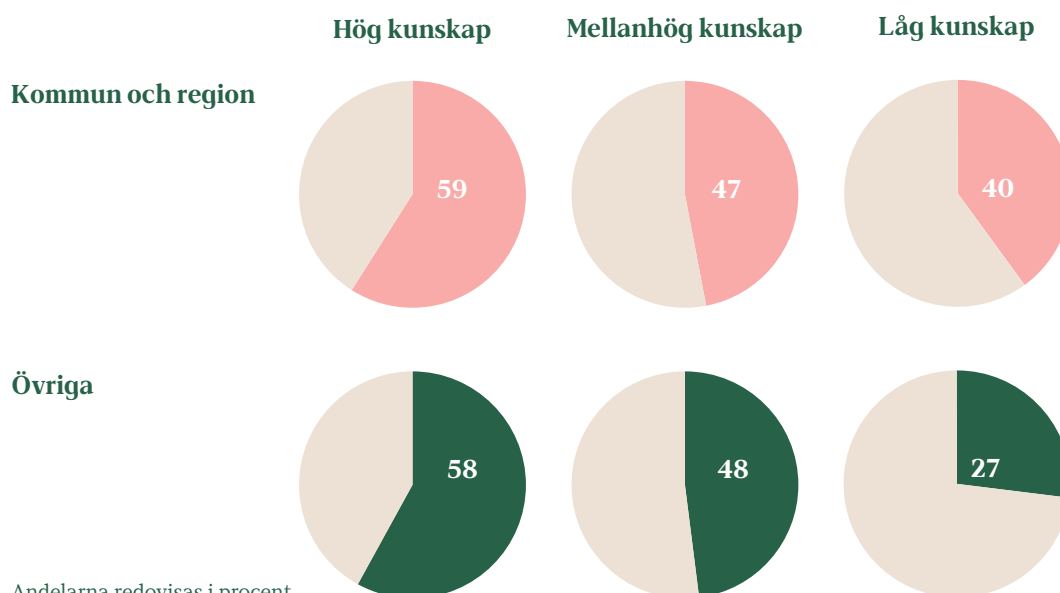
- Jag tog beslutet utifrån hur mitt liv påverkades vid det tillfället, inte hur det kanske blir senare i livet.
- Det var det enda alternativet för mig just då.
- Jag studerade och hade inte möjlighet att jobba heltid just då.
- Av ekonomiska skäl, till exempel att min partner tjänade mer.
- Jag visste inte att det kunde påverka min pension.

Andelarna redovisas i procent.

Det som är slående är att ca 4 av 10, både inom kommuner och regioner och övriga, upplevde att de inte hade något annat alternativ än att agera så som de gjorde. Vad var det då som hindrade individerna från att agera annorlunda och var det självförvållande eller påtvingat?

Kunskap har visat sig vara en avgörande faktor för huruvida man aktivt agerat för att påverka sin livsinkomst. Både inom kommun- och regionssektorn och i kategorin övriga framgår en skillnad mellan de som uppger sig ha hög kunskap om pensionssystemet och de som uppger sig ha låg kunskap avseende om de aktivt agerat för att påverka livsinkomsten eller ej. Vilka aktiva val som gjorts visar inte undersökningen och inte heller om valen har bidragit till högre pensioner. Det som går att härleda är att större kunskap om pensionssystemet leder till ökad aktivitet och större möjligheter att kunna påverka sin livsinkomst och därmed även pensionen.

Andel som har gjort något aktivt för att påverka sin livsinkomst med syfte att öka sin kommande pension.

Åtgärder för att påverka pensionen

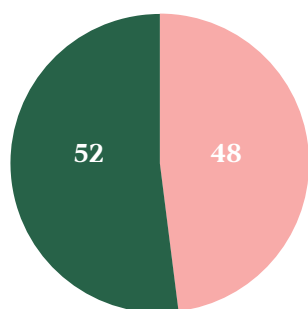
Inom kommun- och regionsektorn har männen varit mer aktiva med att påverka sin livsinkomst jämfört med kvinnorna (54 procent jämfört med 48 procent). Inom kategorin övriga är det omvänt förhållande mellan könen och aktiviteten är något lägre, 46 procent av männen var aktiva jämfört med 47 procent av kvinnorna. Undersökningen ger inget svar på varför det är på detta sätt, men det verkar finnas ett samband med den medvetenhet som finns inom kommun- och regionsektorn att ekonomin som pensionär kan bli ansträngd, och att man därför redan under yrkeslivet agerar för att förbättra den framtida situationen. Undersökningen visar att de som har agerat för att påverka framtiden har gjort det genom följande åtgärder:

- Sparande
- Amortering på lån
- Avancerat på arbetet
- Studerat och på så sätt fått ett arbete med högre lön
- Jobbat heltid så mycket som möjligt
- Delat på föräldraledighet och VAB

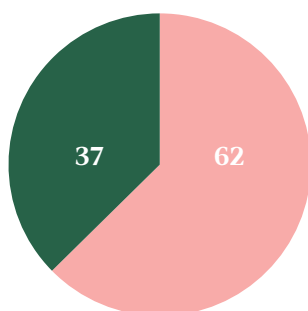
Vilka väljer att arbeta deltid?

En av faktorerna som kan påverka pensionen är deltidsarbete, särskilt om detta pågår under en längre tid. Siffrorna visar att anställda inom kommuner och regioner både arbetar deltid i större utsträckning men även under längre perioder än i övriga sektorer. Det är 14 procentenheter fler anställda inom kommun och region som arbetat deltid jämfört med övriga. Ungefär hälften av de som arbetat deltid inom kommun och regionssektorn har gjort det i 1–5 år och 30 procent har arbetat deltid i mer än sex år. Inom kategorin övriga är det 30 procent som har arbetat deltid kortare tid än ett år. Detta innebär att fler arbetar deltid i längre perioder inom kommuner och regioner jämfört med övriga. Av undersökningen framgår även att det inom kommun- och regionsektorn är övervägande kvinnor som arbetat deltid, 69 procent jämfört med 44 procent av männen.

Har du arbetat deltid?

Kommun och region

Övriga

■ Har inte jobbat deltid
■ Har jobbat deltid

Andelarna redovisas i procent.

Av de som arbetat deltid uppgav 95 procent av kvinnorna och 90 procent av männen att de arbetat deltid trots att de vetat om att det har en negativ påverkan på pensionen. Inom kommuner och regioner är deltidsarbetets påverkan på pensionen något som kvinnor tänker på mer än männen, 50 procent av kvinnorna uppgav att de tänker på effekterna jämfört med 30 procent av männen. Vi har också undersökt anledningarna till att man valt att arbeta deltid, där de inom kommuner och regioner i större utsträckning än de inom gruppen övriga svarat att de arbetat deltid för att stanna hemma och ta hand om hushållet (48 procent jämfört med 31 procent för övriga). Inom gruppen övriga har det övervägande skälet till deltidsarbete varit studier (30 procent jämfört med 19 procent för anställda inom kommuner och regioner). Siffrorna kanske inte förvånar när man sätter dem i ett större perspektiv. Kommun- och regionsektorn är en kvinnodominerad sektor med yrken som ofta inte ligger högt i lönekategorin.

Kunskap om pensionssystemet

Den självskattade kunskapen

Vi har i undersökningen bitt de svarande att skatta sin kunskaper om pensionssystemen. Männerna har bedömt sina kunskaper högre än kvinnorna oavsett sektor. 42 procent av männen anser sig ha god kunskap om pensionssystemet medan motsvarande siffror för kvinnorna är 30 procent inom gruppen övriga och endast 25 procent inom kommuner och regioner. Trots detta är det kvinnorna som låter den kunskap de har påverka valen i högre utsträckning än männen.¹

De med god kunskap tar större hänsyn till vad som påverkar pensionen när de fattar beslut jämfört med dem med lägre självskattad kunskap. Det skiljer 16 procentenheter mellan dem med god självskattad kunskap och dem som svarat att de har medelgod kunskap. En grov uppdelning av resultaten vore att illustrera ena sidan med en äldre, manlig tjänsteman inom kommun och regionsektorn och den andra sidan med en yngre kvinna inom kommun och regionsektorn i en annan anställning än tjänstemannaanställning. Till de här två sidorna går det att tilldela ytterligare attribut.

De som upplever att de har hög kunskap är:

- Män
- Tjänstemän inom kommun och region
- De som har en lön över 45 tkr/mån
- De som lever jämställt
- De vars partner har tagit större del av hemarbetet
- Äldre
- De med högre utbildning
- De med tjänstepension

Medan de som upplever att de har lägre kunskap är:

- Kvinnor
- Andra yrkesgrupper (än tjänstemän) inom kommun och region
- De som har en lön under 28 tkr/mån
- De som inte lever jämställt
- De som har tagit större del av hemarbetet
- Yngre
- De med lägre utbildning
- De utan tjänstepension

Den individ som uppfattar sig kunna mest om pensionssystemet förefaller vara den välutbildade mannen med hög inkomst. I kategorin övriga så uppger 61 procent av dem med en månadslön överstigande 45 000 kronor att de anser sig ha en god kunskap om pensionssystemet. För anställda inom kommuner och regioner med en månadslön understigande 28 000 kronor i månaden är det endast 20 procent som skattar sin kunskap om pensionssystemet som god. Detta visar att det finns ett samband mellan inkomstnivån och den skattade kunskapen. Det bör dock påminnas om att kunskapsnivåerna grundas på de svarandes självskattning.

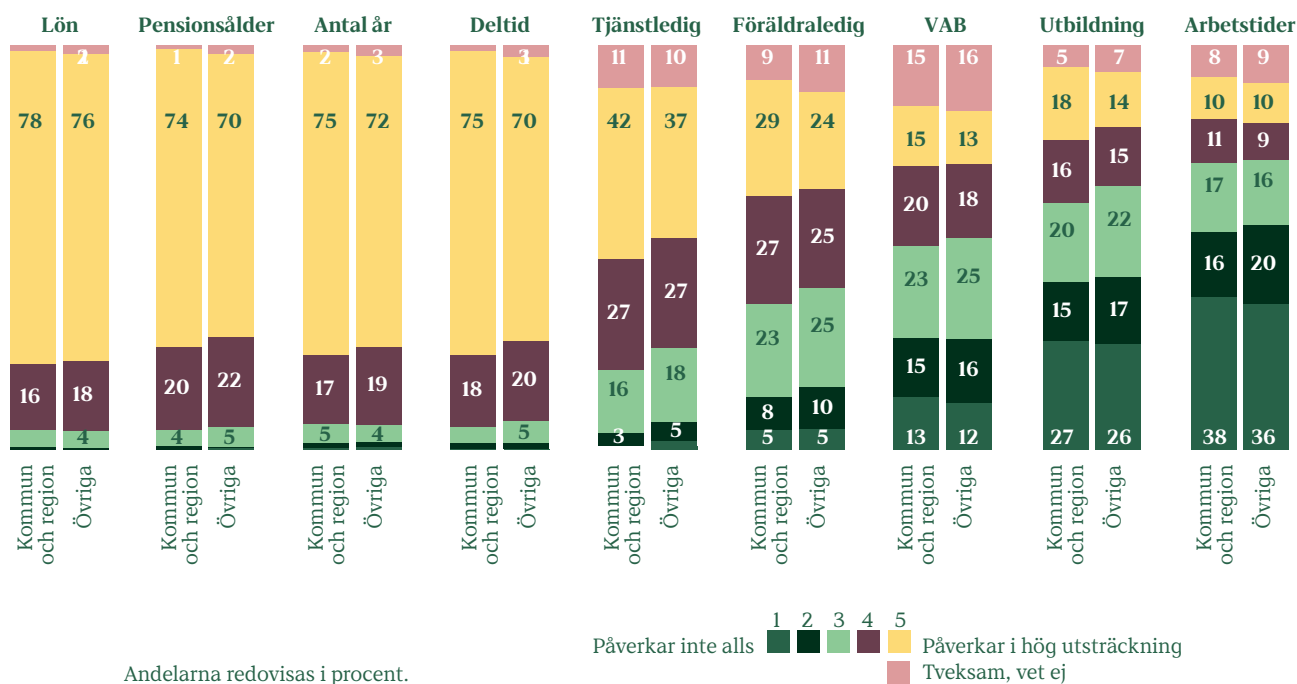
¹ (Kommun och region: 47 procent kvinnor, 42 procent män. Övriga: 48 procent kvinnor, 40 procent män)

Kunskapen är värdefull

Den skattade kunskapen blir desto mer intressant när man ber de svarande att bedöma vilka faktorer de tror påverkar pensionen. Till skillnad från den självskattade kunskapen om pensionssystemet ger undersökningen en indikation på att personerna generellt har bra kunskap om vilka faktorer som påverkar pensionen mest. Det är betryggande och visar på att informationsinsatser inom området har fått den effekt man avsett.

I helt premiebestämda system, vilket allt fler omfattas av, är individens kunskap av stor betydelse. Livsval genom hela livet har stor betydelse i helt premiebestämda system och en ökad medvetenhet bland de yngre ger goda förutsättningar för att så många som möjligt ska kunna göra medvetna val om sin pension.

I vilken utsträckning man tror att olika saker påverkar pensionen.

Att lönenivå, antal arbetade år, deltidsarbete och pensionsålder har stor påverkan på den framtida pensionen har de flesta kunskap om. Anställda inom kommuner och regioner tror i något högre utsträckning än övriga att utbildning i sig påverkar pensionen. All kunskap är värdefull men hos anställda inom kommuner och regioner har det visat sig att kunskapen om pensionssystemet även kan kopplas till andra faktorer som kan upplevas fördelaktiga. De med hög kunskap upplever i högre grad att de lever ett jämställt liv. Av de med hög kunskap uppgav 75 procent att de levde ett jämställt liv till skillnad från dem med låg kunskap där endast 64 procent ansåg detsamma. Samma fördelning visade sig avseende ansvar för familjen. Av de med hög kunskap uppgav 77 procent att de delade på ansvaret för familjen medan motsvarande siffra för dem med låg kunskap var 63 procent.

Kvinnan är den i familjen som fortfarande tar det största ansvaret för hemmet. Självklart gäller inte detta för alla familjer men statistiken visar att kvinnor till större del fortfarande bär ett större ansvar för hemmet och familjelivet.

Ett annat samband som kunskapsfrågan visade var upplevelsen av påverkansmöjligheter. I gruppen med hög kunskap upplevde hela 77 procent att de hade möjlighet att påverka sin pension medan motsvarande för dem med låg kunskap enbart uppgick till 53 procent. Hög kunskap leder inte nödvändigtvis till att man agerar annorlunda, men det ger en upplevelse av medvetna val. De med hög kunskap kompensationssparar till sig själv i högre grad (13 procent) jämfört med dem med låg kunskap (6 procent). Med hög kunskap kommer även en betydligt större tilltro till tiden som pensionär. För anställda inom kommuner och regioner tror 51 procent av dem som har hög kunskap att de kommer att klara sig bra som pensionär, att jämföra med endast 21 procent för dem med låg kunskap.

Livsval och jämställdhet

Jämställda pensioner är ett populärt slagord. Men vad menas egentligen när man uttrycker sig så? Innebär det att man förväntar sig samma utfall när man går i pension oavsett hur livet som yrkesverksam har sett ut eller syftar det på att regelverket som styr intjänandet till pension ska vara neutralt för alla? Kan det möjligen vara så att det helt enkelt är ett uttryck för att alla ska kunna klara sig som pensionär, att alla ska ha rätt till en viss standard? Att regelverken är könsneutrala har vi konstaterat tidigare i den här rapporten. Trots detta anser många att pensionssystemet inte är jämställt. Det som tidigare framgått i rapporten är att det till viss del är livsvalen som påverkar nivån på pensionen. Hur påverkar då upplevelsen av ett jämställt liv livsvalen? Vi har undersökt om det finns ett samband mellan ett jämställt liv och en jämställd pension. Om man upplever sig ha levt ett jämställt liv, upplever man således sin pension som mer jämställd? För att göra en sådan undersökning behöver man ta reda på hur människor upplever sina liv i förhållande till jämställdhet.

Upplevelsen av jämställdhet

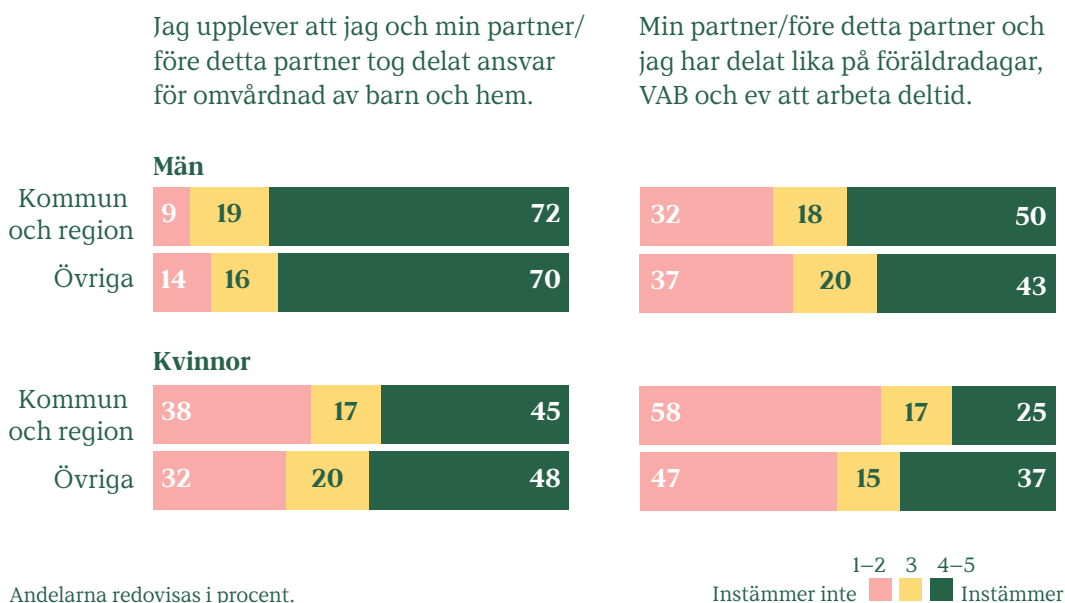
Att fråga någon om de lever jämställt förutsätter att den svarande har någon att vara jämställd gentemot. Av den anledningen kommer alla slutsatser som görs avseende jämställdhet baseras på de svaranden som uppgett att de lever i ett förhållande. Av de som lever i ett förhållande upplever männen till större del än kvinnorna att de lever jämställt. I kategorin övriga uppfattar såväl män som kvinnor sina liv mer jämställda än de inom kommun och region. Däremot är andelen som uppgav att deras liv inte var jämställda desamma för kvinnor inom gruppen övriga som i kategorin kommuner och regioner. Inom kommun och region ansåg 81 procent av männen att de levde jämställt medan motsvarande siffra för kvinnorna endast var 64 procent. Svaren visar på en klar skillnad mellan upplevelsen av jämställdhet inom familjelivet mellan kvinnor och män. Det finns anledning att vara försiktig med att dra alltför långtgående slutsatser av svaren eftersom de svarande männen inte lever i förhållande med de svarande kvinnorna. Uppfattningen inom respektive förhållande har vi ingen information om. Däremot kan resultatet visa på generella uppfattningsskillnader mellan kvinnor och män i stort.

De yngre svarande inom kommun och region upplever sig till större grad leva i jämställda förhållanden. Inom åldersgruppen 20–30 uppgav 81 procent att de levde i jämställda förhållanden medan motsvarande siffra för de inom åldersgruppen 45–55 var 66 procent. Det finns en tydlig skillnad i uppfattningen av jämställda liv baserat på inkomst. För de med en månadslön överstigande 45 000 kronor i månaden ansåg 72 procent att de levde i ett jämställt förhållande medan motsvarande andel för den med en månadslön under 28 000 kronor uppgick till 65 procent.

Svaren är subjektiva eftersom det baserar sig på varje individs unika uppfattning av saker och ting. Det som kan upplevas som jämställt för den ena behöver inte nödvändigtvis innebära jämställdhet för den andre. Detta blev tydligt gällande delat ansvar för barn, särskilt under småbarnsåren. Det som framkom tydligt var att upplevelsen av jämställdhet inte alltid innebär att man delar lika. Män upplever i högre grad än kvinnor att de har

delat på ansvaret för barnen och att de har varit hemma lika mycket, men kvinnor är i mycket större utsträckning hemma med barn jämfört med män. Detta framgår av diverse undersökningar och statistiska rapporter inom ämnet. I undersökningen framkommer det att av de kvinnor som varit hemma med sina barn är det endast 30 procent som tänkt att det kunde påverka den framtida pensionen.

Upplevelsen av att leva jämställt är inte samma sak som att man delar lika.

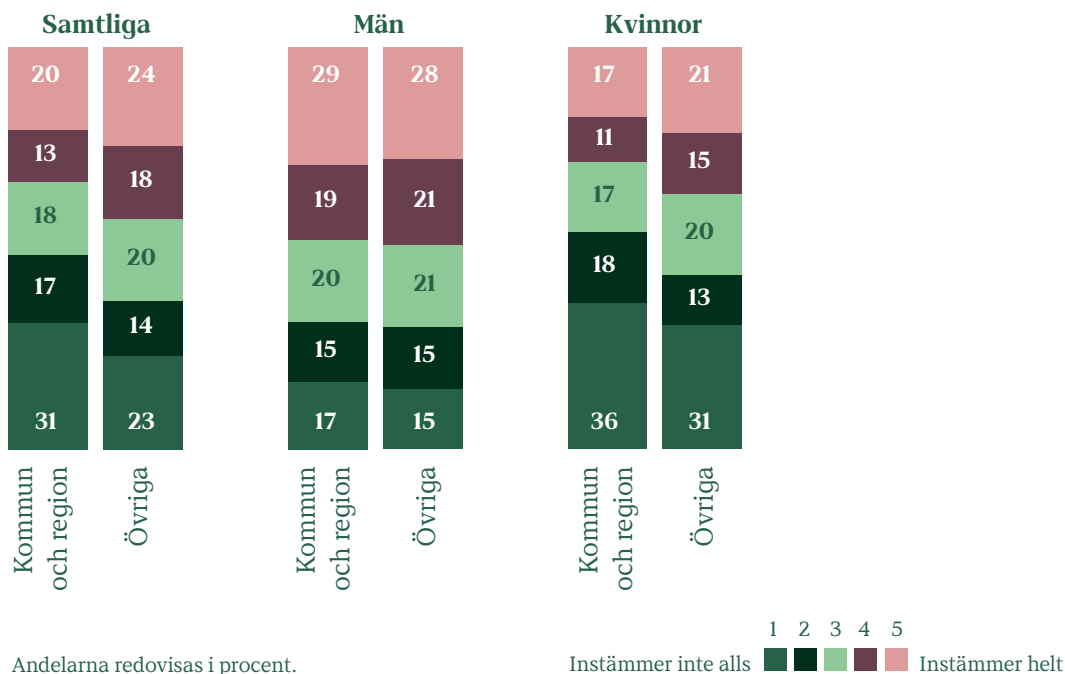

Anledningar till familjers val

Varför är det så att kvinnor till största del stannar hemma med barnen? Det som blev väldigt tydligt i undersökningen var att inkomsten är den mest styrande faktorn när föräldrar ska avgöra vem som ska stanna hemma med barnen. Kvinnor upplever i högre utsträckning än män att karriär och vilja påverkar vem som stannar hemma med barnen. En väldigt tydlig bild var att förväntningar från omvärlden däremot inte nämnvärt påverkar beslutet om vem som ska stanna hemma. Männerna upplever dock förväntningarna mindre än kvinnor, även om skillnaden är liten.

Oavsett vilket val var familj gör och på vilken grund, är det fördelaktigt om båda parter delar en samsyn på hur de ska göra. För att nå denna samsyn är kommunikation det mest effektiva sättet att få en samlad och delad bild av hur man bör agera för att ingen part ska förlora på att stanna hemma med barnen. Kommunikation skapar även de förutsättningar som behövs för att känna jämställdhet i förhållandet och en medvetenhet om vilka beslut man tar och varför. Därför är det särskilt intressant att se att det råder stora skillnader i parförhållanden kring hur mycket de pratar med varandra om vem som borde stanna hemma.

Vi diskuterade hur den av oss som stannade hemma mer inte skulle förlora på det.

Anställda inom kommun och region diskuterar i mindre utsträckning med sin partner om hur de bör agera så att den som stannar hemma inte ska förlora på det. Samtidigt upplever män, i högre utsträckning än kvinnor, att man diskuterat frågan. Värt att notera är att de svarande männen inte är partners till de svarande kvinnorna och därför bör dessa två grupper inte ställas mot varandra. Däremot är det av intresse att notera att män oavsett sektor är ganska samstämmiga i sina upplevelser om de har haft ett sådant samtal. I jämförelse visar dock undersökningen att kvinnorna inom kategorin övriga i större utsträckning än inom kommun och region upplever att man samtalat. Det finns ett samband mellan sannolikheten att föra ett sådant samtal och nivån av kunskap samt upplevelsen av jämställdhet. Sambandet stärks ytterligare hos dem som upplever att de kan påverka livsinkomsten och de som upplever att de har kunskap om pensionssystemet.

Hög kunskap ökar förutsättningarna för samtliga individer att ta medvetna beslut. Dessa medvetna beslut leder även till en större sannolikhet att man inom familjen samtalar om hur man bör agera för att minimera eventuella icke önskvärda effekter på pensionerna. Lever man dessutom i en relation som man upplever som jämställd ökar detta chanserna ytterligare för att man aktivt inkluderar sin livsinkomst och pension som en faktor när man gör sina livsval. För att kunna ta välgrundade och medvetna beslut, är det angeläget med fortsatta informationsinsatser som ger de anställda de verktyg som behövs.

Pandemins påverkan

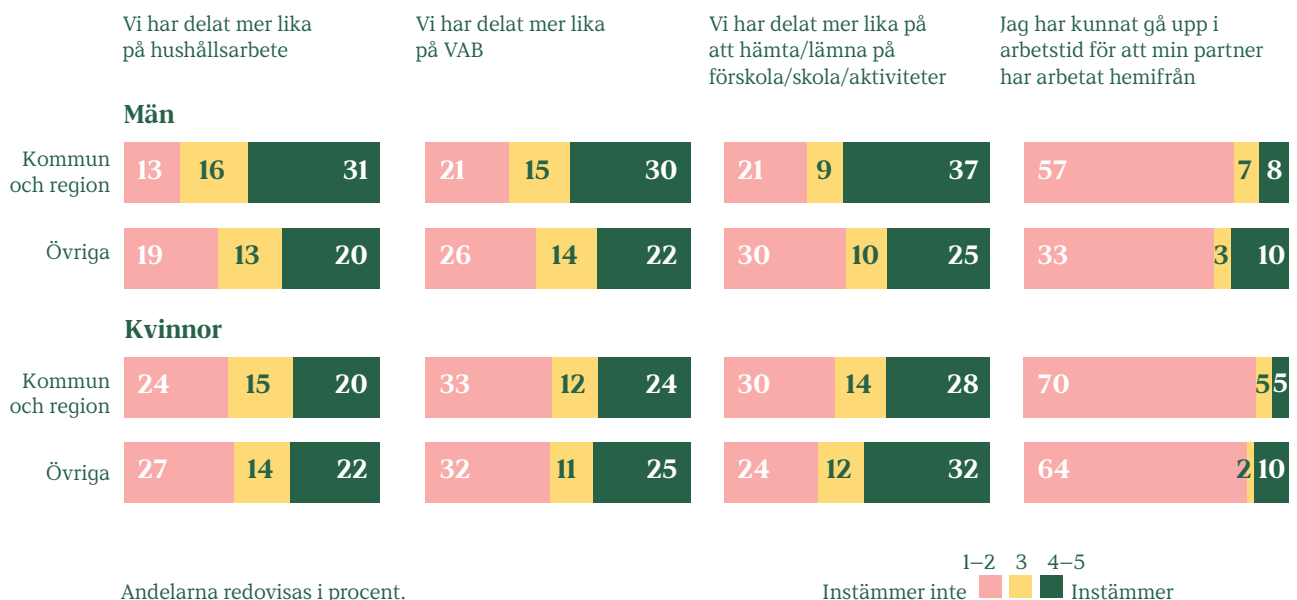
En ny arbetsvardag

Åren 2020 och 2021 har varit en tid som påverkat oss alla och inte lämnat någon oberörd. Några har på grund av pandemin slungats in i en ny, digital arbetsvardag, medan många inom kommun- och regionsektorn har arbeten som är svåra om inte omöjliga att genomföra digitalt. Hur har dessa två år av digitalisering, isolering och oro påverkat synen på pensionen, livsval och vardagen?

Vardagspusslet under pandemin

Pandemin har för vissa familjer, närmare bestämt 20–30 procent av de svarande, underlättat vardagen. I gruppen som upplevt en lättnad i vardagspusslet är majoriteten män inom kommuner och regioner. Samtidigt har kvinnorna, som utgör den största gruppen inom kommun- och regionsektorn, inte upplevt att pandemin har underlättat eller bidragit till ett större delat ansvar för vardagssysslorna. En av orsakerna till varför det kan vara på det sättet är att kvinnor generellt fortfarande bär det största ansvaret för hem och barn. En ytterligare påverkansfaktor är förmodligen att många yrken som återfinns inom kommun och region är, som nämnts tidigare, svåra att genomföra på distans, vilket därmed inte har underlättat vardagen under pandemin.

Pandemin har underlättat vardagslivet för en del familjer.

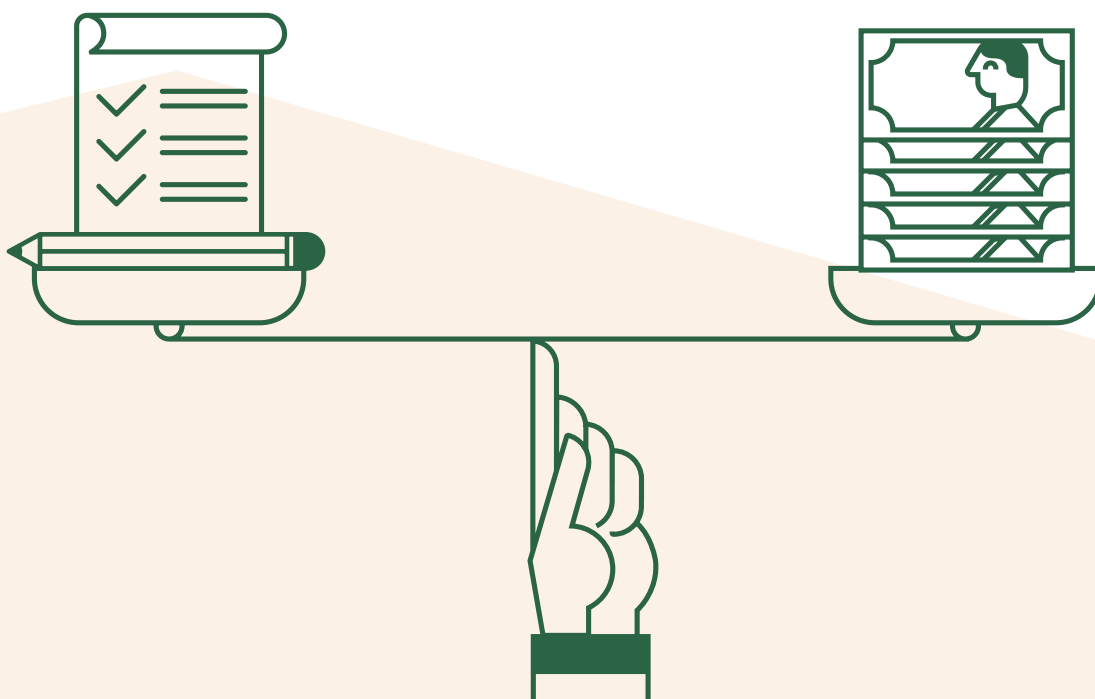
När undersökningen genomfördes förelåg det en tes om att en del av de anställda inom kommuner och regioner, och vars partner haft ett arbete som anpassats till hemarbete under pandemin, skulle fått en större möjlighet att gå upp i arbetstid. Denna tes dementerades dock av de svar som inkom där en övervägande majoritet inte har upplevt att det varit möjligt att gå upp i arbetstid för att deras partner arbetat hemifrån. Vi kan notera att kategorin övriga upplevt det aningen lättare att öka arbetstiden med anledning av att partnern arbetat hemma. Denna andel är dock liten och gäller i högre utsträckning män än kvinnor. Sammantaget är effekterna av pandemin inte anmärkningsvärda och verkar inte ha påverkat uppdelningen av vare sig hushållsarbetet eller ansvaret för barnen.

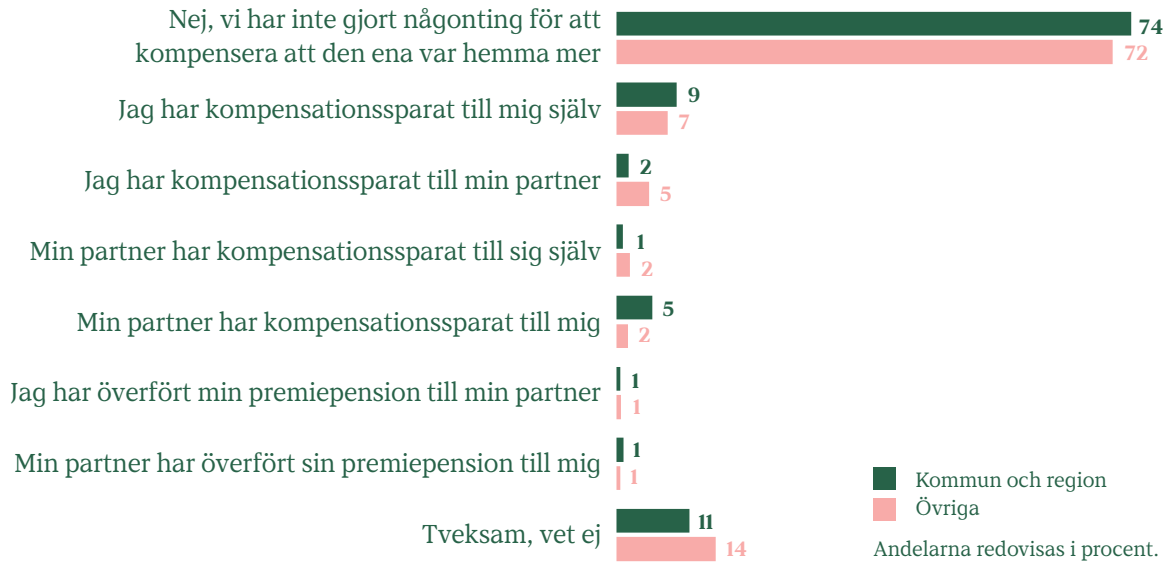
Kompensationssparande

Tidigare har vi undersökt huruvida par diskuterat hur de bör agera för att minska eventuella negativa effekter på pensionen när en stannar hemma med barnen eller arbetar deltid. Kompensationsspara är ett sätt att justera för effekterna som uppstår. Kompensationssparandet kan antingen göras åt sig själv eller åt sin partner. Att ta reda på om personer har kompensationssparat är en viktig del för att förstå hur pensionssystemet uppfattas och i vilken omfattning man använder sig av de möjligheter som finns för att kunna öka sin pension. Det är dessutom viktigt att utreda de bakomliggande orsakerna till agerandet.

Trots att många bedömer sig själva som kunniga om pensionssystemet och dessutom anser sig ha gjort aktiva val för att öka sin livsinkomst, har få kompensationssparat när den ena partnern tagit ett större ansvar för hem och familj. Detta gäller oavsett inom vilken sektor man arbetar. 70–75 procent uppger att man inte kompensationssparat alls. Det är en betydande minoritet som kompensationssparat åt sin partner och bland dem som gjort det är ytterst få kvinnor. Bland männen är det 9 procent i kategorin övriga och 5 procent av kommun- och regionanställda som kompensationssparar åt sin partner. Ytterligare jämförelser visar att dubbelt så många kvinnor som män har sparat åt sig själva, 10 procent av kvinnorna jämfört med 5 procent av männen. Det som är förvånande är alla svar som indikerar att de svarande inte vet om det finns ett kompensationssparande. 14 procent inom kategorin övriga och 11 procent inom kommun och region har svarat att de är tveksamma eller inte vet om det skett ett sparande för att kompensera när ena partnern stannat hemma mer. Om hänsyn också tas till andelen som svarat att de inte har pratat om hur pensionen påverkas av att vara hemma med barn, visar det på en oroande bild. Det går självklart aldrig att tvinga människor till diskussion om sin ekonomi eller att få dem att diskutera sin framtida ekonomi, men att uppmuntra individer till diskussion är ett sätt att påverka som kan göra stor skillnad. Att kombinera uppmuntran med kunskap är ett desto effektivare sätt att öka möjligheterna för varje individ att vara medveten om sin nuvarande och framtida ekonomi och därmed skapa sig en tryggare tillvaro genom hela yrkeslivet in i tiden som pensionär.

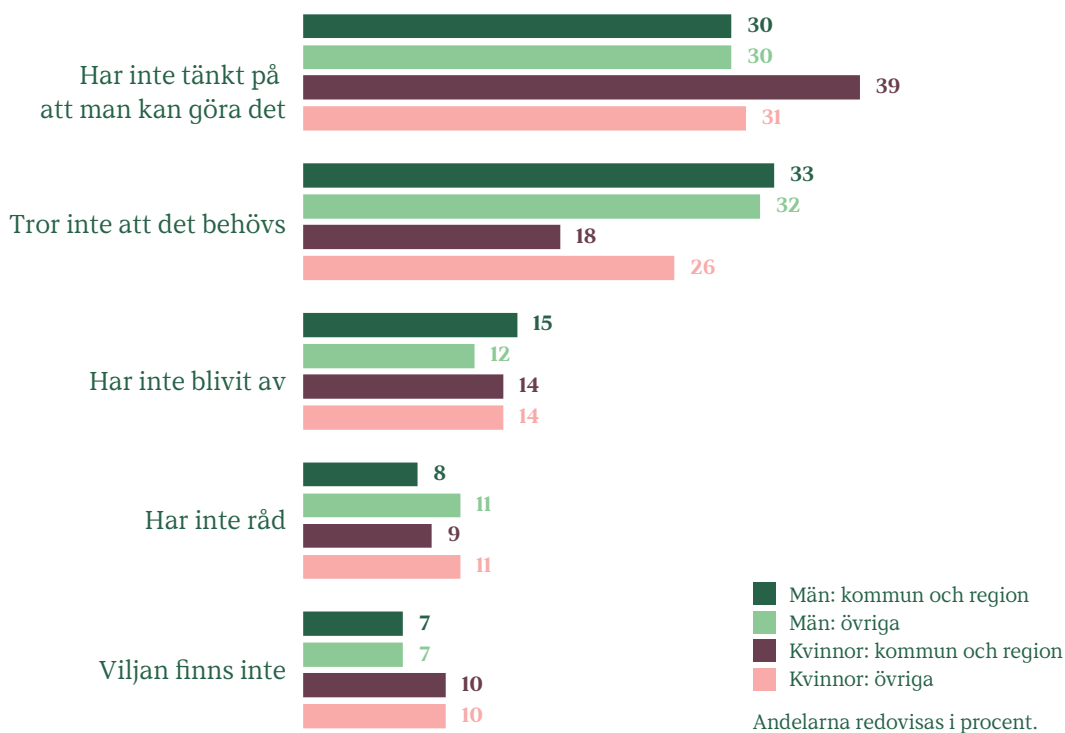
Främsta orsakerna att göra livsval trots att de kan påverka pensionen negativt – man utgår ifrån nuet och/eller upplever inte att det finns alternativ.

Undersökningen har visat att den främsta anledningen till att man inte har kompensationssparat är att man inte har tänkt på att det går att göra. Kvinnor inom kommun- och regionsektorn sticker ut bland de som svarat att man inte har tänkt på den möjligheten. Det är som redan uppmärksammat samma grupp som också känner störst oro för att klara av sin ekonomiska framtid. Åter ser vi vikten av informationsinsatser för den grupp som behöver det mest. En anledning till att informationsinsatserna är av stor vikt är skillnaderna mellan de som inte känt till möjligheten och de som inte anser att de har råd att kompensationsspara. Det är nämligen endast cirka 10 procent av samtliga kvinnor som uppger att de inte har råd att kompensationsspara. Bland kvinnor inom kommun och region var det 39 procent som inte kände till möjligheten att kompensationsspara jämfört med 30 procent inom gruppen övriga. Skälet till att man inte kompensationssparar är, av svaren att döma, inte främst en ekonomisk fråga utan avhängt av andra faktorer. När det däremot handlar om man anser att kompensationssparande behövs eller inte, ser vi en större andel män än kvinnor som inte anser att det behövs. Bland kvinnorna är det skillnad även mellan dem inom kommun och region och bland övriga. Det är 8 procentenheter fler kvinnor inom övriga som inte tror att det behövs kompensationsspara jämfört med kvinnorna inom kommuner och regioner.

Kvinnor uppger i en aningen högre grad än männen att de inte vill kompensationsspara, men svaren ger oss inga indikationer på varför. Kvinnor upplever att de har ett mindre ekonomiskt utrymme som pensionär och upplever den största oron för framtiden samt att de därutöver är den part inom de traditionella familjekonstruktionerna som stannar hemma mer med barnen. En iakttagelse är att trots att det är kvinnorna som till största del uppfattar sin framtida ekonomiska vardag som svår, har de i stor utsträckning svarat att de tror att kompensationssparande inte behövs.

Främsta anledningarna att inte kompensationsspara är att man inte tänkt på att man kan göra det eller att man inte tror att det behövs.

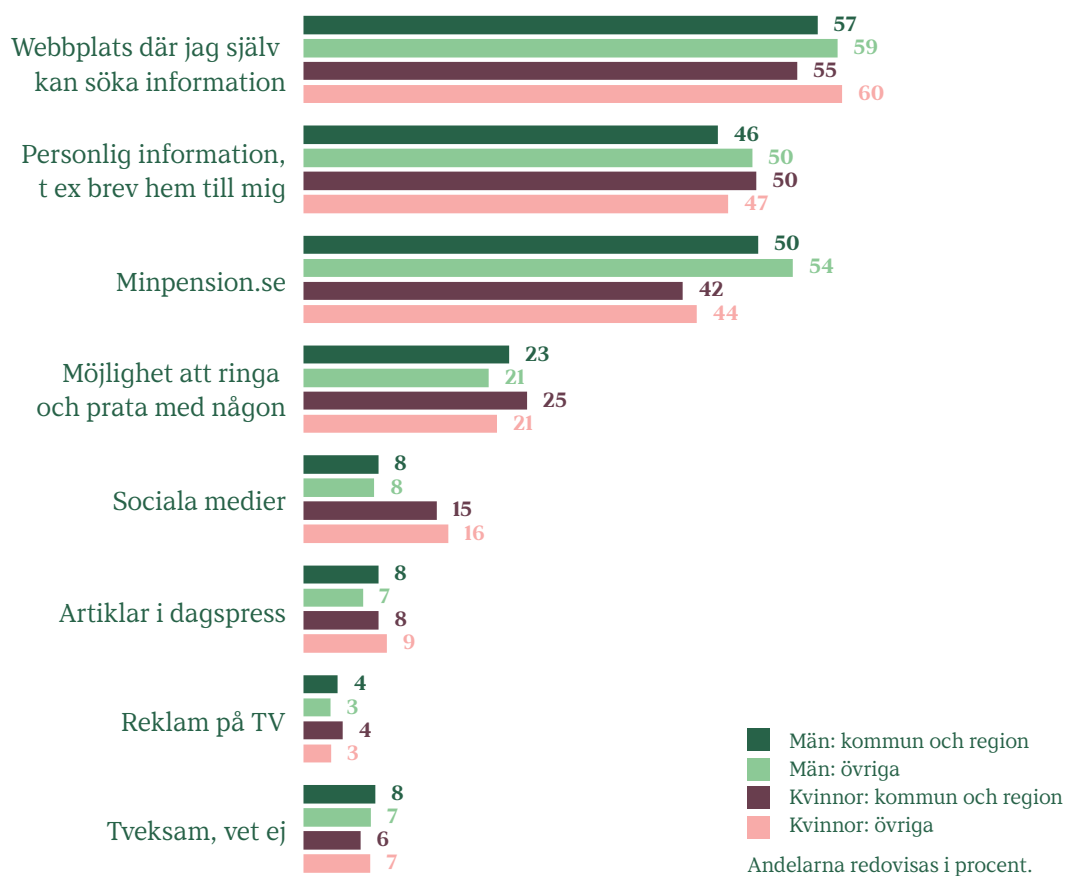

Undersökningen har visat att den främsta anledningen till att man inte har kompensationssparat är att man inte har tänkt på att det går att göra.

Allmänheten söker information

En röd tråd genom den här rapporten är att vikten av kunskap och information om pensionssystemet leder till förbättrade möjligheter att förstå och vidta åtgärder för att den framtida pensionen ska bli så bra som möjlig. Samtidigt lever vi en värld med överflöd av information genom olika kanaler. De svarande fick därför frågan "Om man ska nå dig med information om pension, vilken kanal skulle kännas mest relevant för dig?" Den absoluta majoriteten vill helst söka upp information själv via en webbplats. Det är dock förvånande att en stor del fortfarande önskar sig ett fysiskt brev med personlig information. Detta ställer krav på de olika pensionsaktörerna när båda grupper ska tillgodoses. En enkel uppdelning mellan digital och analog informationsutdelning borde kunna lösa informationsflödet men det kvarstår att skapa och upprätthålla information i bägge dessa kanaler eftersom efterfrågan om båda finns. Det går också att se en viss skillnad mellan män och kvinnor där kvinnor i en aningen högre grad föredrar de kanaler som ger en upplevelse av personlig kontakt. Jämfört med män föredrar kvinnor sociala medier i högre grad och uppskattar möjligheten att ringa och prata med någon. Samtidigt föredrar männen att använda sig av hemsidor som minpension.se i högre grad än kvinnorna.

Man vill helst ha möjlighet att söka information själv – men närmare hälften skulle gärna få personlig information hem.

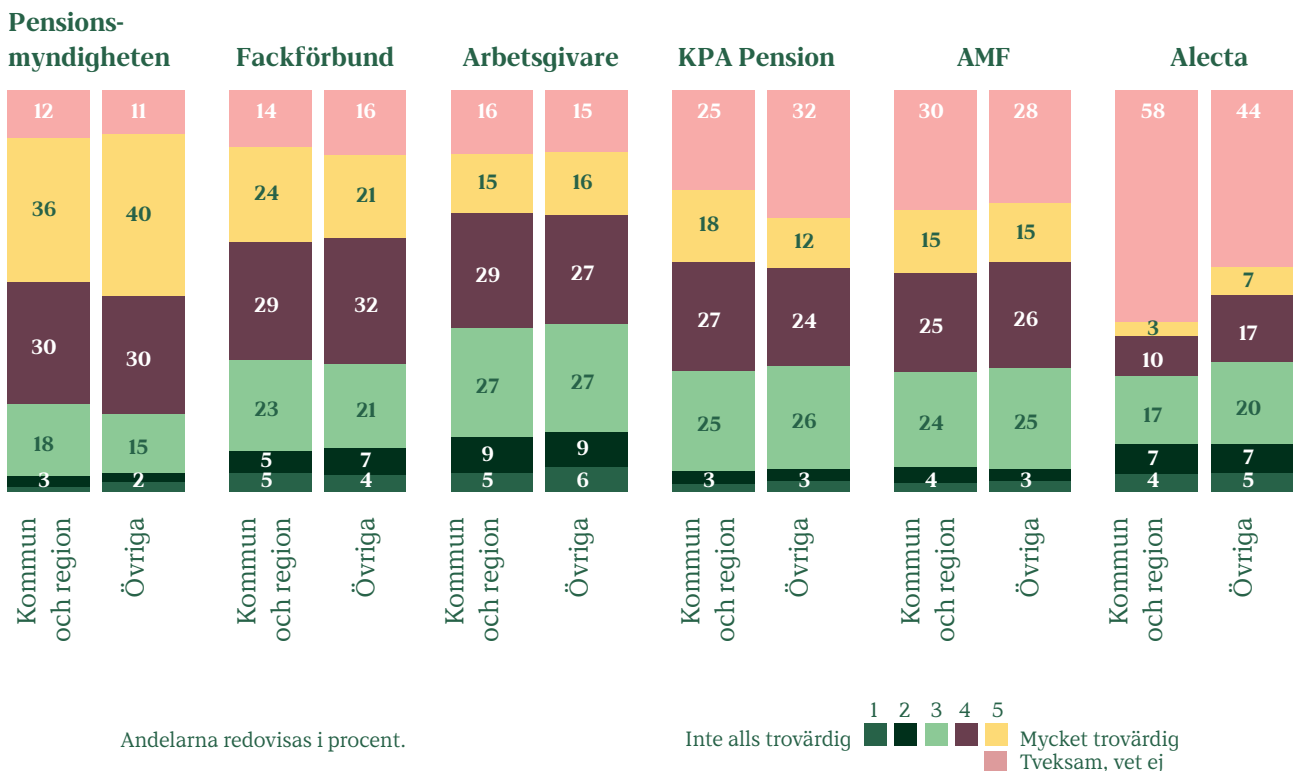
Aktörernas trovärdighet

Tillit och förtroende för såväl pensionsbranschens aktörer som för arbetsmarknadens parter är två viktiga delar för att upprätthålla pensionssystemets legitimitet. Pensionsmyndigheten har i vår undersökning det största förtroendet. Fackförbunden har också högt förtroende följt av arbetsgivarna. Arbetsgivare och fackförbund, som för övrigt är viktiga kundgrupper för KPA Pension, kan känna tillit till det höga förtroende de har.

Glädjande nog har även KPA Pension högt förtroende hos anställda såväl inom kommuner och regioner som inom övriga. Det är endast en liten andel som finner KPA Pensions trovärdighet som låg.

De nämnda aktörerna ovan är svåra att jämföra eftersom de har olika syften, mål och ansvar. Däremot är det lättare att jämföra olika försäkringsbolag med varandra. I frågorna bad vi svaranden skatta deras förtroende för KPA Pension, AMF och Alecta i egenskap av förvalsbolag. Försäkringsbolagen fick i jämförelse med de andra aktörerna en större andel som inte kunde bedöma sitt förtroende till dem jämfört med förtroendet för sitt fackförbund, sin arbetsgivare eller Pensionsmyndigheten.

Aktörernas trovärdighet.

KPA Pension är det ledande pensionsbolaget inom kommunsektorn. Sedan starten 1922 har vi erbjudit våra kunder konkurrenskraftiga pensions- och försäkringslösningar. KPA Pension är också pensionsbolaget som tänker ett steg längre. Vi vill ge våra kunder en trygg pension i en hållbar värld och tar därför ett aktivt samhällsansvar.

KPA Pension har idag hand om pensionen för cirka en miljon anställda inom kommun, region, kommunalförbund, kommunförbund och kommunala företag.

Vi ägs till 60 procent av Folksam och till 40 procent av Sveriges Kommuner och Regioner.